

Toulky

přepyšskou minulostí

XIX.

LAMPIČKY NÁRODA

Školství v Přepychách

Při hledání tématu pro Toulky přepyšskou minulostí jsem již delší dobu uvažoval nad tím, připomenout z naší historie několik zajímavostí a událostí, které jsou spojeny se školstvím v Přepychách. Je to téma společné pro každého z nás. První vstup do školy je významným přelomem v životě človíčka a škola poznamená celý jeho další život. Z tohoto období máme intenzivní vzpomínky na první pevná přátelství, na kaňky v sešitech i na duši, ještě po mnoha letech při setkáních se spolužáky, vzpomínáme na své učitele.

Kniha pamětní školy farní v Přepychách od roku 1636

Moje přesvědčení, věnovat se také tomuto tématu, vedlo k definitivnímu rozhodnutí, když mi ředitel školy Jan Macháček nedávno přinesl „věkem zaprášený“ písemný dokument, nadepsaný „Kniha pamětní školy farní v Přepychách od roku Páně 1636“. V Evropě již 18 let zuří třicetiletá válka a v Přepychách se dítka vyučují! Řeknu vám, že se můj obdiv k předkům i k naší obci zase trochu prohloubil.

Když hovoříme o škole, musí v popředí našeho zájmu být především učitelé. Oni vedli naše první kroky záludnostmi krásné češtiny, tajemností počtů, vedli nás od čmáranců ke psaní, úskalím souhlásek a samohlásek k srozumitelnému čtení. Utvářeli náš světonázor a často i hodnotovou orientaci. Učitel největší, Jan Ámos Komenský je právem nazval krásným poetickým symbolem – lampičky národa.

Vydejme se tedy od kořenů, po této osvětlené cestě.

Malý výlet do dějin školství v Čechách

První školy byly zřizovány církví již v průběhu 11. století. Nešlo ale o obecné vzdělání obyvatelstva, ale o cílenou výchovu budoucích kněží nebo podporu církevního systému. Skutečným reformátorem přístupu ke vzdělávání byl Jan Amos Komenský (1592 – 1670).

Jeho představa školního systému daleko předstihla jeho dobu a s jejími prvky se setkáváme dodnes.

Komenský navrhoval:

- od narození do 6 let má být dítě vychovááno doma. Obsah výuky stanovil v příručce pro rodiče Informatorium školy mateřské
- od 6 do 12 let navštěvují děti školu obecnou, která by měla být v každém městě i vesnici. Škola je pro chlapce i dívky. Vyučuje se čtení, psaní, počítání, náboženství, reálie (učení o přírodě a společnosti), zpěv, ruční práce. Vyučování probíhá dvě hodiny dopoledne a dvě hodiny odpoledne.
- od 12 do 18 má mládež navštěvovat školu latinskou, která by měla být v každém městě. Základem vzdělání je sedmero svobodných učení (gramatika, rétorika, dialektika, aritmetika, geometrie, astronomie a múzika), přírodní vědy, zeměpis, dějepis, matematika a jazyky jako latina a řečtina. Komenský ovšem doporučuje i jiný jazyk, aby se každý dorozuměl se svými sousedy (němčina).
- od 18 do 24 let slouží ke vzdělávání akademie, která by měla být v každé zemi. Jde o vysokou školu, kde by se studovalo bohosloví, práva nebo medicína. Důležité je i vzdělání náboženské a filosofické. Vysokou školu nazývá akademie, protože univerzity byly katolické, chtěl je tedy odlišit od protestantských.

Za Marie Terezie:

Povinnou docházku do základní školy pro všechny děti v Čechách ustanovila poprvé Marie Terezie v roce 1774. Školská reforma, formulovaná Všeobecným školním řádem, vyjádřila poprvé v historii zájem státu na vzdělání veškerého obyvatelstva. Všeobecný školní řád, který slovy císařovny vyzýval rodiče, aby své děti ve věku 6 – 12 let posílali do školy, samozřejmě počítal s tím, že v nově zřizovaných školách bude základní meto-

dou hromadná výuka. V té době se jednalo o výraznou pedagogickou novinku, neboť v dosavadní běžné praxi převažovala výuka individuální. Učitel hovořil s jedním žákem, tomu kladl otázky, dával mu určitý úkol a ten pak kontroloval. Povinná docházka byla tehdy šestiletá, s výjimkou pro letní období, kdy děti na vesnici pomáhaly při polních pracích, a proto se nemusely školní docházky zúčastňovat. Příslušný zákon stanovil pro povinnou docházku tzv. školy triviální, jejichž obsahem bylo trivium (tj. čtení, psaní a počty) a náboženství. V nejvyšším oddělení se učilo poznatkům o hospodářství, ve městech o průmyslu.

19. století:

V r. 1869 byla povinná školní docházka prodloužena na 8 let, od šesti do čtrnácti let věku dítěte. Prvních pět let se žáci učili v obecné škole, zbývající tři roky mohli absolvovat buď rovněž na obecné škole (na venkově), nebo v měšťanské škole (ta musela být v každém školním okrese aspoň jedna a sloužila žákům, kteří neměli možnost studovat na gymnáziu), nebo na různých typech gymnázia.

20. století:

Tzv. malý školský zákon z r. 1922 zlepšil materiální podmínky pro výuku stanovením maximálního počtu žáků ve třídě na 80, postupně pak na 60 a 50. Náboženství přestalo být povinným předmětem, byla však zavedena povinná občanská nauka a ruční práce.

Zákon o základní úpravě jednotného školství z dubna 1948 prodloužil povinnou školní docházku na 9 let a skoncoval se školským dualismem: vzdělávání pro celou věkovou skupinu 6 až 15 let bylo společné (proto jednotná škola) a uskutečňovalo se na pětileté národní škole a čtyřleté střední škole.

V roce 1953 byla povinná školní docházka zkrácena na osm let. Zákon z roku 1960 ji ale opět prodloužil na 9 let a zakotvil současnou strukturu škol i její terminologii: základní škola (v letech 1960-1978 základní devítiletá škola) se člení na 1. a 2. stupeň. Délka stupňů se v průběhu doby měnila z 5 + 4 (v čase devítileté školy) na 4 + 4 (v době osmileté základní školy v letech 1979–1989), pak na 4 + 5 (v letech 1990–1995, kdy poslední rok povinné devítileté školní docházky bylo možno absolvovat na střední škole, což prakticky znamenalo 4 + 4 + 1) a počínaje školním rokem 1995/96 zpět na 5 + 4.

Po sametové revoluci:

Od roku 1990 lze povinnou školní docházku plnit nejen na základní škole, ale znovu i na gymnáziu.

V roce 2004 byl s platností od ledna 2005 schválen nový školský zákon, který zavedl nový, dvoustupňový systém – školy mají možnost profilovat se prostřednictvím vlastního školního vzdělávacího programu, který vychází ze závazného dokumentu – rámcového vzdělávacího programu. Byla zavedena povinná výuka cizího jazyka již od 3. ročníku ve shodě s Národním plánem výuky cizích jazyků.

Tím bych stručný přehled některých mezníků českého (základního) školství ukončil, protože si myslím, že v dynamice změn posledních let se prostý občan (a často i kantor) přestává orientovat a samotné časté změny nasvědčují tomu, že to nemusí být vždy ku prospěchu vlastního vyučovacího procesu. Optimisticky však věřím, že hluboké kořeny českého školství nebudou zapomenuty a v mnohém budou inspirací i pro pokolení budoucí.

POJĎME DO ŠKOLY V PŘEPYCHÁCH

Z logických úvah starých kronikářů lze odvodit, že v nějaké podobě zde existuje „osvěta žactva“ více jak šest století. Vždyť o obci a farnosti máme písemné doklady z poloviny 14. století a kde byla farnost, bylo i vzdělávání. Nic na tom nemění fakt, že přímo o škole se píše až ve století šestnáctém.

Původně stávala škola pravděpodobně hned vedle fary na čp. 114, kde je v roce 1577 jako majitel uveden Jan Buben. Jak později píše kronikář, možná právě tento hospodář byl i spoluučitelem, jak to tehdy častěji bývalo. Podrobněji se v této souvislosti píše o Janu Vávrovi, který byl vlastníkem usedlosti „se školou“ od roku 1634. Není bez zajímavosti, že právě zde bydlí současný ředitel školy Jan Macháček, s celou svou učitelskou rodinou. S nadsázkou řeknu, že staleté charisma místa možná působí dodnes. Tehdejší škola byla dřevěná, podobně jako většina usedlostí v tehdejší době. Prvním známým učitelem, který je zaznamenán v dokumentech z roku 1636, byl Matěj Šrámek z Třebechovic pod Orebem. Pro zachování paměti uvedu i další kantory těch nejstarších dob, jak je minulí kronikáři uvádějí. Jan Světlý (1649—1665),

Václav Bílek (1666—1675), Václav Antonín Kodýtek (1682—1702), František Podhorný (1707—1708), František Vondřejc (1720—1727), Václav Lenfeld (1728—1732), Jan Kocman (1734—1764).

Původní škola však v polovině 18. století vyhořela a proto byla z prostředků místního farního kostela vystavěna ve středu obce v roce 1762, na čísle popisném 69, škola nová, ale opět dřevěná. Do této školy docházeli v počátcích nejen žáci z Přepych, ale i z okolních obcí, které byly součástí přepyšské farnosti. Záhornice, Očelice, Dobříkovec a Mokré, děti z Křivic, Bolehoště, Čánky a Zádolí. V roce 1791 byla Čánka přičleněna k Opočnu a roku 1815 Zádolí k Trnovu. Dle zápisu z 28. 3. 1791 měl místní učitel roční příjmy ve výši 205 zlatých + 2 krejcarey (z toho platilo tzv. domovní poplatek 345 domů ve výši 60 zl. + 44 kr.).

Přibližně v roce 1794 převzal patronát nad školou v Přepychách (včetně nákladů na provoz) jeho jasnost kníže František Colloredo z Opočna. Významnou stopu v rozvoji přepyšského školství počátkem 19. století zanechal kaplan a později farář a výborný kronikář Alois Bachman. V roce 1821 se podílel na zřízení školní knihovny, které věnoval 93 svazků. Zajímavé je složení knihovny - úřední knihy, knihy patentů, seznam dětí školou povinných, školní protokol, katalog pilnosti, protokol učitele, kniha cti, kniha hanby, čítanky pro děti a evangelia. Farář Bachman podporoval i výstavbu nové budovy školy, kterou 16. 12. 1832 vysvětil. Na místě staré dřevěné školy, která již nevyhovovala rostoucímu počtu žactva, byla postavena zděná jednopatrová budova, jak ji v základním půdorysu známe dodnes. V patře byly 2 učebny, v přízemí 2 obytné místnosti pro učitele, obytná světnička pro školního pomocníka, kuchyň, spižirna a sklep. Náklady na přestavbu hradil majitel opočenského panství kníže Colloredo-Mansfeld.

Řídícím školy byl učitel **Josef Špaček**, působící v Přepychách 31 let (1812-1843). Je nepochybné, že moderní stánek školství posílil i autoritu obce v nejbližším regionálním okolí a přispěl rozvoji vzdělanosti mládeže v dalších letech.

V šedesátých letech prožilo školství několik událostí i zásadnějších změn. Prusko rakouská válka v roce 1866 přerušila na určitou dobu školní docházku a podle C. K. nařízení byly školy ve válečných regionech přeměňovány na polní nemocnice. Krajem se šířila cholera, které podlehl i řídící učitel místní školy **Václav Horák**. Říšský zákon školní ze dne 25. května 1868 odejmul církvi dohled nad školami a odevzdává dozor státem jmenovaným dozorcům. Nastal však nedostatek učitelů a tak bylo využíváno služeb vysloužilců z války, písařů a mladíků ledva škole odrostlých.

„Tak byla škola po delší čas útočiště všech nedouků, kteří že něco umí, se domnívali“ – píše kronikář. Tato situace se nevyhnula ani naší škole. Když byla rozšířena z dvoutřídní na třítrídní a platy a podmínky učitelů byly nuzné, docházelo rovněž k častému střídání učitelů. Během krátké doby vyučovali **Václav Grilich**, **Josef Hanzl**, **Bedřich Kabátník**, **František Moravec**, nebo bývalý žák školy **Roman Poláček**. Učitelku ručních prací za roční plat 94 zlatých nebylo možné sehnat, proto se této role ujala manželka řídícího učitele **Marie Sklenářová**. U jejího muže se zastavme trochu podrobněji, protože on i jeho potomci k historii Přepych neoddelitelně patří. Jan Sklenář se narodil 27. 4. 1827. Krátce po absolvování učitelského ústavu nastoupil jako dvacetiletý podučitel do Přepych, kde působil do roku 1853, kdy byl přeřazen do Třebechovic. V roce 1865 převzala patronát nad školou od Colloredů obec a o dva roky poz-

ději si za přítomnosti starosty Jana Bašeho, čp. 41, faráře Jana Vítečka a zástupců obcí Přepych, Dobříkovce, Očelic a Záhornice poprvé zvolila řídícího učitele. Všemi hlasy byl schválen právě Jan Sklenář, působící v té době jako učitel v Bolehošti. Po těžkém období neslavné války s Pruskem se mu podařilo školu postupně stabilizovat, snažil se zvládat vysoký počet žáků stavebními úpravami školy a rozšířením počtu tříd, dbal o doplňování knihovny a svou autoritou a vlivem získával řadu dárců, přispívajících na rozšiřování obrazové dekorace a školních pomůcek. Jako řídící učitel byl v Přepychách 27 let. O jeho oblíbě a popularitě svědčí mimo jiné i to, že na jeho pohřbu v roce 1893 se zúčastnilo asi 50 učitelů z širokého okolí i mnoho bývalých žáků. Dokládá to i pomník na jeho hrobu u kostelního vchodu, porizený vděčnými kolegy.

Zajímavostí je i to, že v roce 1879 přišel na školu jeho syn **Otakar Sklenář**, který se později, v roce 1910 stal rovněž řídícím učitelem v Přepychách. Vnuk Jana Sklenáře (syn Otakara) **Vladimír Sklenář** padl 2. července 1917 jako legionář - příslušník 1. čs. střeleckého

pluku Mistra Jana Husi – v bojích u Zborova a je pohřben ve společném hrobu u obce Cécová. Jeho jméno najdeme na Pomníku padlých v Přepychách. Mnohá svědectví o něm přinesl letos (ke stému výročí bitvy) **Luboš Bahník**, který tato místa navštívil. Tolik k oprávněnému připomenutí rodiny Sklenářovy, ale vraťme se opět do školy. Ve druhé polovině 19. století v důsledku nového školního řádu, který nařizoval povinnou školní docházku i dětem ve věku 12, 13 a 14 roků i vlivem dalších okolností došlo k nárůstu počtu žáků (viz. Tabulka). V roce 1876 byla proto škola přestavěna, v patře přibyla jedna učebna a v přízemí 2 byty pro mladé učitele a chodba. Samotná přestavba a zavedení více tříd však nevyřešilo nedostatek učitelů, jejich nízkých platů i životních podmínek. V následujících 12 letech se v Přepychách vystřídal 18 učitelů (jak se dnes některé historické paralely vracejí – poznámka autora).

Přes to všechno požívali učitelé té doby na vesnici velkou úctu a autoritu.

Když v roce 1894 nastupoval do Přepych jako řídící učitel **František Falta**, poslal starosta **Václav Baše**, čp. 41 kočár a rolníci **Holanec**, čp. 49, **Plichta**, čp. 42 a správce velkostatku (Dvůr) **Samuel Ochs** nákladní povozy na jeho stěhování z Nahořan. Do Přepych, kde bylo velké slavnostní uvítání, doprovázel učitele **Faltu** zástup bývalých spoluobčanů z Nahořan. Takové pozornosti se mohl v obci těšit již jen nastupující farář.

Rok	Počet		Celkem
	žáků	opakovanců	
1850	268	94	362
1860	263	123	386
1876	306	neuveđeno	

PRVNÍ DOCHOVANÁ SPOLEČNÁ FOTOGRAFIE ŽÁKŮ PŘEPYŠKÉ ŠKOLY POCHÁZÍ Z ROKU 1899

Za svého působení měl řídící Falta, mimo jiné, zásluhu na tom, že v roce 1899 pozval do školy fotografa a tak vzniklo první společné foto školních dětí z Přepych. I když kvalita zdaleka neodpovídá dnešním standardům, přesto ji v článku, pro její historickou hodnotu, uvádím. Na snímku je řídící učitel s učitelem Josefem Králíčkem se žáky I. a II. třídy. Obrázek, podlepený kartonem se prodával za 40 haléřů a je třeba uvést, že mnoho dětí se fotografování bálo a proto na snímku nejsou.

Identifikovat zde naše předky by bylo jistě zajímavé, ale domnívám se, že na roky 1892/3, kdy se děti na snímku narodili, je naše paměť krátká. František Falta odešel do důchodu v roce 1909, zakoupil dům čp. 152 (dnes Janečkoví) a natrvalo zůstal v Přepychách, kde pracoval jako kronikář až do roku 1933. Někteří z nás si možná vzpomenu na „sestry Faltovy“, které v jejich domě žily.

Za řídícího učitele Otakara Sklenáře (v Přepychách byl řídícím v letech 1910 – 1923) prožili učitelé se svými žáky těžkou dobu 1. světové války i dobu radostnou, spojenou se vznikem nové republiky. Krátce po vypuknutí války v roce 1914 byli povoláni 3 členové učitelského sboru – Josef Brabenec, Alois Hanošek a Josef Mánek. Teprve ne-

dávno jsme se, díky pátrání Luboše Bahníka, dozvěděli podrobněji o osudu Josefa Mánka. Po zajetí nebo přeběhnutí se stal legionářem na italské frontě, zde bojoval po boku legionářů u Dos Alto. Po návratu do nové republiky byl poslán do bojů s Maďary na Slovensku a krátce působil i jako vojenský policista v Praze. Koncem roku 1919 byl z vojenské služby propuštěn a vrátil se jako učitel do Přepych.

V roce 1923 byl zastupitelstvem zvolen do funkce řídícího učitele Josef Holanec, ale až do roku 1926 jej pro těžkou nemoc zastupoval Josef Brabenec. Ten byl potom definitivně ustaven řídícím, kde setrval do svého důchodu v roce 1929. Na toho přísného, ale spravedlivého pána již vzpomínky prarodičů a rodičů nás starších dosahují. Pro

ty mladší připomenu, že nám po domě čp. 92 kde bydlel, zůstalo pojmenování kopečku „Brabenčák“. Na další 4 roky se do Přepych vrátil opět Josef Mánek, nyní již jako řídící. A zde se již „v pochodu časem a za světlem lampiček“ dostáváme do dosahu naší paměti. Ve školním roce 1933/34 nastupuje jako řídící učitel Václav Řehák, jehož vlivem prošly celé dvě generace Přepyšáků. Za více jak 32 let s ním prožívali doby prvorepublikové, časy nové děsivé války, poválečných převratů, společenských rozporností, dobrých změn i chyb a omylů. 23 let byla ředitelkou přepyšská rodačka Anežka Peterová a od roku 1989 stojí v čele školy (i Mateřské) Mgr. Jan Macháček, čp. 114. To je ale již současnost.

Školní střípky veselé i smutné

Lampičky národa

K zamyšlení a pochopení té které historické doby uvedu některé výpisky ze školních kronik. Jsou to příběhy úsměvné, poučné i velmi smutné, ale mají v sobě i rozměr lidskosti a mohou nás vést i k lepšímu vnímání posunu hodnot a proměn v průběhu času.

- V roce 1849 byl křivický podučitel František Stráský jako nepoučitelný piják a rušitel klidu propuštěn ze školní služby a dosavadní starší přepýšský podučitel Jan Šťásek byl dosazen na jeho místo.

- V roce 1860 byly upraveny platy učitelů zákonem. Původně se platili učitelé ze školného, na každé dítě 2.80 zlatých ročně. Po úpravě se platilo berním úřadům a učitelé dostávali plat od státu. Za nemajetné se daň platila z obecní pokladny

- Roku 1887 po vánocích zešlel mladší učitel Josef Máslo a musel být odvezen do ústavu pro choromyslné v Praze. Byla nad ním projeována hluboká soustrast, neboť byl rádným učitelem.

- Příčiněním P. Aloise Mádra byl v roce 1891 zřízen Podpurný spolek, který 56 chudým školním dětem poskytoval zdarma teplé obědy

- V roce 1891 hostinským daná výstraha by netrpěli děti při tanečních zábavách. Hostinskému Novotnému ze Záhornice uloženo 15 zlatých pokuty, že trpěl děti na zábavách.

Bohatě na události je v kronice popsán rok 1895, a proto je uvedu podrobněji.

- Pořízen byl pro školu černožlutý prapor rakousko-uherský.

- zakázáno bylo přechovávat ve školních knihovnách knihy „Utopení k blaženosti“ od W. Herchenbacha a „Sláva a úpadek Jana Kroutila, polárníka z Drnkálova“ od V. Kosmáka. V naší knihovně se nenacházejí.

- Podle zemského výnosu nesmějí

být bráni do školy děti dráteníků a potulných obchodníků, výjimky mají herci a kejklíři.

- Do školní knihovny zakoupena a žactvu doporučena kniha Antonína Flesara „Historicko-archeologicko-statistický popis okresu Opočenského“.

- Jan Dudek – žák II. třídy ze Záhornice se utopil v kaluži při koupání za hostincem pana Tomka. Žactvo a sbor učitelů se zúčastnil pohřbu. Žačky upravily na rakev skvostný věnec.

- Školu navštěvuje 222 žáků – všichni Češi, krom 3 Němců.

- Podle soudního rozhodnutí musel pan J. Baše ze Záhornice zaplatit učiteli K. Veverkovi 4 zlaté za urážku na cti. Pokuta věnována na školní pomůcky. Zakoupena mapa království českého.

- Bráti děti k taneční zábavě do hospody bývá zde zvykem rodičů. Všechny zákazy školní bývají často marné. Tak děvče Marie Grohová, 10 let starý jedináček zdejšího kováře Josefa Groha, zúčastnila se zábavy na svatbě sousedovy dcery. Otec se proti zákazu školy hrubě opřel a děvče do hospody vzal. Řešení stížnosti, postoupené okresnímu hejtmanství bylo zastaveno, neboť se nejednalo o taneční zábavu, ale o svatbu.

- Topením ve škole byl pověřen řídicí učitel za 170 zlatých ročně. Ročně se ve škole stopí 16m² dřeva a 80q uhlí.

- V roce 1896 žák I. třídy Václav Jelen pochroumal si nohu v koleně, od níž chřádnul, až 28. září zemřel. V témže roce onemocněla na souchotiny žákyně IV. třídy Marie Obstová a 10. října zemřela

- Ve škole proběhlo očkování dítek proti zákeřným chorobám. Z 200 žáků se jich dobrovolně podrobilo pouze 58.

- Za rok 1898 bylo na škole 3656 neomluvených dnů a v rámci okresu jsme se v docházce umístili až na 35 místě

- Na poradě učitelského sboru bylo probíráno téma: „Příliš mnoho rozborů a vlastních názorů při vyučování škodí“. (Myslím, že to by se Komenskému příliš nelíbilo. Poznámka V.Z.)

- V polovině června 1899 se objevila epidemie spalniček. Touto tehdy velice nebezpečnou chorobou onemocnělo během 14 dní 112 dětí. Dle záznamu z kroniky: „duševní činnost těchto byla velmi slabá. Byliť náchylní spíše ku spání než ku přemýšlení“. Ve školním roce 1901/02 zemřely 2 děti na spálu.“

Školní střípky veselé i smutné

Lampičky národa

• Školní děvčata Přepýšská uspořádala ve velké světnici pana Mervarta, čp. 63 divadelní hru „Lenorka, spanilé děvče cikánské“. Z dobrovolné sbírky bylo zakoupeno 5 knih do školní knihovny

• Dle vynesení presidia c.k. zemské školní rady z 20. březne 1899 mají v písemném styku mezi úřady a školami odpadnouti označení: „slavný, veleslavná, veledůstojný, vysoký apod.“

Řízením a dozorováním chodu školy byli pověřováni vážení občané obce. V kronice jsou v roce 1900 uvedeni: „Údové místní školní rady – Václav Baše, rolník čp.41 – předseda; Matěj Plichta, rolník čp. 42 – školdozorce; členové Jan Chudý, rolník čp. 124; Jan Vostřez, chalupník; Josef Dejl, farář; František Falta, řídicí učitel; s hlasem poradním Samuel Ochs, nájemce velkostatku; náhradníci Václav Holanec, rolník čp. 47 a Josef Rohlena, pekař čp. 81.

• C.k. Zemská školní rada vydala 1. června 1900 napomenutí učitel-

stvu, aby se zdrželo veškeré politické činnosti. Nesmí tedy kruhy učitelské klásti požadavky u věci, ve které jsou oprávněny pronášeti pouze přání ... prováděti nedovolené politické demonstrace ... osoby pověřené při úpravě učitelských platů tyranizovati a proti snesením školní rady veřejně a rozhodně protestovati. Zemská školní rada jako úřad dohlížecí vyslovuje nad jednáním takovým svou nelibost, neboť odporuje kázní a jest na úkor vážnosti stavu učitelského. Učitelé i mimo školu zůstávají učitelé a proto i ve veřejnosti mají zachováti povinnost stavu svého. Vyzývá učitelstvo, aby se zdrželo podobných projevů. Připomíná, že by byla nucena proti učitelům, kteří svádějí k podobnému nenáležitěmu vystupování, užít prostředků, aby odkázáni byli do mezí kázní určených. (Podrobně viz. příložený opis z kroniky)

Zejména dnešním dětem, zvyklým užívat ke školním výletům luxus-

ních autokarů, chci ze školní kroniky připomenout jednu epizodu z 18. července 1900.

• Sbor učitelský (Václav Koubek, Josef Králíček, Jan Nádvorník) uspořádal pro žáky III. a IV. třídy vycházku do Skuhrova. Žáci vyšli v půl šesté ráno a ke kostelu ve Skuhrově dorazili v ½ 9 hodině. (Současná mapa uvádí nejkratší trasu v délce 16,8km – pozn. V. Z.) Po malém odpočinku si za doprovodu místního pana faráře prohlédli zříceniny starého hradu. Z hradu šli údolím do papírny, kde bylo dovoleno prohlédnouti si výrobu papíru obalovacího. Pak se děti v čistém potoku vykoupały a v blízkém hostinci zahradním posilnily. Odpoledne prohlédly si velkou tamní pilu, strojírnu a slévárnu. O ½ 6 hod. nastoupily cestu k domovu a po 9 hodině, ovšem dosti ztrmáceny, dorazily pěšky šťastně domů. Počasí bylo příznivé.

• Ve školním roce 1920/21 se uskutečnila na školním dvoře hlučná demonstrace občanů Přepych, neboť se zvedla velká nevole proti místnímu učiteli Janskému, který nechal ze třídy odstranit kříž. V tomto roce bylo zastaveno vyučování náboženství českobratrskému a naopak započala výuka náboženství československému.

• 10. září 1924 se v tůních, které vznikaly při ražbě kamene a budování silnice na Záhornici, utopil devítiletý žák III. třídy školy Bohumil Hvězda “překotiv se z plovoucích prken do vody, po nichž dělníci kámen nahoru vyváželi.“

• Dne 23. ledna 1925 žák II. třídy Eugen Kupka „zapálil úmyslně chalupu pana Smrčka na Záhornici. Čin svůj odůvodňoval případem ohně u pana Josefa Jelena v Přepy-

Opis napomenutí učitelstva

C. k. zemská školní rada ze dne 1. června 1900 číslo 19221. poukázala, že vykonávání učitelství příslušných práv státních občanů vykázaný pou dle § 54. ústředního zákona školního učitelství hranice. Učitelé i mimo školu zůstávají učitelé a proto i ve veřejnosti mají zachovávat povinnost stavu svého. Nesmí tedy kruhy učitelské přikrým způsobem klásti požadavky u věci, ve které jsou oprávněny pronášeti pouze přání; k podpoře takových požadavků prováděti nedovolené politické agitace; osoby, které povolány jsou působiti při úpravě učitelských platů hrozbami terrorizovati a proti snesením, která se stala ve školní komisi zemského sněmu veřejně a rozhodně protestovati. Zemská školní rada jako úřad dohlížecí vyslovuje nad jednáním takovým svou nelibost, neboť odporuje kázní a jest na úkor vážnosti stavu učitelského. Vyzývá učitelstvo, aby se zdrželo podobných nedovolených projevů. Připomíná, že by byla nucena proti učitelům, kteří svádějí k podobnému nenáležitěmu vystupování, užít prostředků, aby odkázáni byli do mezí kázní určených.

Školní střípky veselé i smutné

Lampičky národa

chách, který se mu prý líbil.“ Přesto, že mu bylo teprve 12 let!, byl odsouzen k 5-ti nedělnímu žaláři, a po odpykání trestu byl na žádost školy umístěn do polepšovny, neboť jeho trestní rejstřík byl velice bohatý. (*Životní příběh tohoto hochy, který byl na Záhornici umístěn z polepšovny v Praze, by vydal na samostatný příběh. Poznámka V. Z.*)

- V květnu 1925 navštívilo naši školu 23 slovenských učitelů, aby se seznámili se školstvím na českých vesnicích. Celá návštěva proběhla ve velmi přátelském a srdečném duchu.

- Žák III. třídy Jan Zilvar byl pro školní rok 1931/32 přijat do gymnasia v Hradci Králové a Marta Rohlenová do gymnasia v Praze.

- Ve školním roce 1932/33 nastupuje do školy učitel Jaroslav Kříž.

(*Víme o něm, že postavil moderní vilu čp. 190, účastnil se odboje, byl předsedou prvního Národního výboru a jeho syn Jaroslav byl významným českým malířem – Poznámka V. Z.*)

- V září 1938 po vyhlášené mobilizaci nastupuje řídící učitel Václav Řehák k horskému pěšimu pluku na Slovensko do Ružomberoku

- V listopadu 1940 nařízeno započítat a uložit školní kroniky a tyto již dále nevést.

- Po roce 1945 změny v učitelském sboru. Jaroslav Kříž se stal okresním školním inspektorem a na jeho místo nastoupil z Trnova František Linhart, který byl za protektorátu pro svou legionářskou minulost pensionován

- 24 žáků naší školy odjíždí koncem června 1948 do Prahy, jako

cvičenci na XI. Všesokolský slet.

- Na konci školního roku 1949/50 vážně onemocněl učitel František Linhart a na jeho místo nastoupila Zdeňka Škaldová z Trnova. (*Na tu mám z I. třídy osobní vzpomínku, jak nám za dobré odpovědi dávala doma pečené kremrole, nebo jak říkáme „trubičky“ – Poznámka V. Z.*)

- Další školní střípky již mohou vyprávět pamětníci.

„Uč se, hloupých lidí je na světě dost.“

Lampičky národa

Asi rok 1966? Před odchodem řídícího učitele Václava Řeháka do důchodu.

Kvalita předlohy neumožnila tisk fotografie ve větší velikosti. Pozn. redakce.

Malý závěr „slohové práce“

Pátrání po kořenech našeho vzdělávání a historii naší „alma mater“ nás nesporně přivádí i k dobrému pocitu z bohaté minulosti naší obce. Za několik století se v kronikách nashromáždilo množství událostí, dat a osobností, které se k tématu váží. Uvedl jsem, často nesourodě, jen některé z nich. Snad i z těch útržků, z náznaků některých osudů učitelů či jejich žáků, poznamenaných dobou, ve které žili, vystoupí obraz dobových proměn školy i jejich aktérů – lampiček národa - platičtější.

Na závěr, pro ty školou povinné, trochu úsměvného mentorství Jana Weřicha: „Uč se, hloupých lidí je na světě dost“.

PS:

Pro zájemce o historii vzdělávání v naší škole, kteří se kamarádí s internetem, doporučuji popis zpracovaný Jendou Macháčkem na webových stránkách obce v oddílu školství, z kterého jsem, vedle kronik, čerpal i já.

Vladimír Zdeněk st.

MALÁ ŠKOLNÍ FOTOGALERIE

Počátek 20. století

III. třída – 1910/1911

Kolem roku 1911 – IV. třída
učitelský sbor – řídící učitel Otakar Sklenář, Josef Brabenec, Antonín Vorlický, Marie Vašků

MALÁ ŠKOLNÍ FOTOGALERIE

Období před a po druhé světové válce

I. třída 1936/37

S farářem a učitelem náboženství Františkem Mandysem – asi 1947
(z alba Marie, rozené Haškové)

MALÁ ŠKOLNÍ FOTOGALERIE

Období před a po druhé světové válce

První třída školního roku 1986/87 s ředitelkou Annou Peterovou.

MALÁ ŠKOLNÍ FOTOGALERIE

Návštěva sborovny

Co by byla škola bez premiantů, rošťáků a kantorů? Těm posledně jmenovaným, kteří nám předávali vědomosti, ale především kus sebe samých formou zkušeností jsme věnovali následující Curriculum vitae.

Anežka Andršová-Peterová

Narozená 1933 v Přepychách. Absolventka zdejší školy, střední školy v Dobrušce a gymnasia v Hradci Králové. Od 1. 9. 1954 nastoupila do školy v Přepychách. Po odchodu Václava Řeháka do důchodu zastávala funkci ředitelky do 1986

Miluše Marková

Narozená v roce 1933 v Tisu u Nového Hrádku. Studovala na pedagogickém gymnasiu v Hradci Králové. Do Přepych přišla 1. 9. 1955 ze školy na Pomezních boudách v Krkonoších.

Vanda Zilvarová z Opočna.

Narodila se v Dolním Žukově, okres Český Těšín. Do Přepych nastoupila 5. 3. 1955.

MALÁ ŠKOLNÍ FOTOGALERIE

Návštěva sborovny

Svatava Jonešová-Kolářská.

Narodila se v roce 1937 v Novém Městě nad Metují. Do Přepych nastoupila na své první místo, po absolvování Pedagogické školy v Hradci Králové v roce 1956.

Josef Věříš

z Bolehoště vystudoval Pedagogickou školu v Hradci Králové. Učil v Bolehošti, Klášteře nad Dědinou a v Novém Městě n. Met. 1. 9. 1958 nastoupil do Přepych, ale učí zde krátce, protože odchází jako ředitel na školu v Klášteře n. D.

Miloslava Šrytrová

z Bohuslavic nastupuje do Přepych na své první místo po absolvování Pedagogické školy v Hradci Králové ve školním roce 1959/60.

Stanislava Tomášová

ze Lhoty Podbřezí nastupuje na své první místo po absolvování Pedagogické školy v Hradci Králové ve školním roce 1961/62.

Anna Čtvrtečková-Zemanová

bývalá žačka naší školy z Dobříkovic. Vystudovala Pedagogickou školu v Hradci Králové, učila v Deštném v Orlických Horách a do Přepych nastoupila v roce 1962.

Hana Auerová

z Týniště nad Orlicí u nás nastoupila v roce 1965. Narodila se v Čenkovicích na okrese Ústí nad Orlicí.